

Jenni Tuulensuu:
Omille jaloille – jalkautuvan vertaistalous-
neuvonnan projekti 2006-2009

Kriminaalihuollon tukisäätiön & Sininauhaliiton osahank-
keen loppuraportti

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ

Jenni Tuulensuu:

Omille jaloille – jalkautuvan vertaistalousneuvonnan projekti 2006 - 2009

Kriminaalihuollon tukisäätiön & Sininauhaliiton osahankkeen loppuraportti

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖ

Monisteita 1/2010

© KRITS Tammikuu 2010

www.krit.fi

Sisällysluettelo

1. Kuvaus omille jaloille -projektin Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Sininauhaliiton osahankkeesta	1
1.1 Osahankkeen tarkoitus, tavoitteet ja kohderyhmät	1
1.2 Osahankkeen organisointi, työnjako ja yhteistyökumppanit	1
2. Moniongelmaisuus - vangit, vapautuvat ja velkaantuminen	2
2.1. Katsaus vankien ja vankilasta vapautuvien velkaantumiseen	3
3. Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Sininauhaliiton osahanke	6
3.1. Mitä osahankkeessa tehtiin - miten pyrittiin edesauttamaan velkaantuneen rikostaustaisen ja päihdeongelmaisen asemaa?	6
3.2. Onnistumisia	7
3.3. Kompastuskiviä ja haasteita	8
4. Osahankkeen kohderyhmän erityispiirteitä	9
4.1. Vertaistuen merkitys rikos- ja päihdetaustaiselle	9
4.2. Mitä osahanke opetti?	11
Apuvälineet:	13

1. Kuvaus omille jaloille -projektin Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Sininauhaliiton osahankkeesta

Takuu-Säätiön hallinnoima valtakunnallinen Omille jaloille -verkostohanke toteutettiin Raha-automaattiyhdistyksen tuella vuosina 2006 – 2009. Projektissa yhteistyökumppaneina ja osahankkeiden toteuttajina olivat A-Klinikkasäätiö, A-Kiltojen Liitto ry, Kriminaalihuollon tukisäätiö, Mielenterveyden keskusliitto, Sininauhaliitto, Suomen Mielenterveysseura ja Setlementti Naapuri.

1.1 Osahankkeen tarkoitus, tavoitteet ja kohderyhmät

Kriminaalihuollon tukisäätiö ja Sininauhaliitto toteuttivat projektissa yhteisen osahankkeen, jonka kohderyhmänä olivat rikos- ja päihdetaustaiset ihmiset. Osahankkeen kokeilu- ja kehittämistoiminnan tavoitteena oli luoda matalan kynnyksen (vertais)tukeen perustuva toimintamalli, jossa koulutuksiin osallistuneet vapaaehtoistoimijat antoivat matalan kynnyksen talous- ja velkaneuvontaa sekä ohjasivat avun tarpeessa olevia ihmisiä auttamisjärjestelmien piiriin.

Osahankkeen tarkoituksena oli auttaa syrjäytyneitä ja/tai syrjäytymisuhan alla eläviä päihde- ja rikostaustaisia ihmisiä, joilla on talous- ja velkavaikeuksia. He jäävät muita helpommin usein myös julkisten auttamisjärjestelmien ulkopuolelle. Tavoitteena oli auttaa ihmistä saamaan käsitys veloistaan ja selviytymään niiden kanssa. Erityisen tärkeänä tavoitteena oli tarjota ihmisille henkistä ja emotionaalista tukea, jonka avulla syvempään velkaantumiskierteeseen joutuminen ja uudelleen velkaantuminen voitaisiin katkaista.

Osahankkeessa rekrytoitiin ja koulutettiin vapaaehtoisia vertaistalouden neuvoja/tukihenkilöitä ja ammattilaisia taloudenhallintaan liittyvissä kysymyksissä. Koulutusten tavoitteena oli löytää keinoja velkaantuneiden ihmisten tukemiseksi. Tavoitteena oli, että koulutuksiin osallistuneet vapaaehtoiset ja työntekijät voisivat hyödyntää koulutuksissa saamaansa tietoutta omissa yhteisöissään ja järjestöissään.

1.2 Osahankkeen organisointi, työnjako ja yhteistyökumppanit

Kriminaalihuollon tukisäätiöllä ja Sininauhaliitolla oli osahankkeessa yksi yhteinen työntekijä. Vuosina 2006 – 2008 osahanketta hallinnoi Sininauhaliitto. Tuona aikana osahankkeessa tapahtui paljon työntekijävaihdoksia. Projektin alkaessa 2006 projektityöntekijänä aloitti Matti Huunan-Seppälä. Helmikuussa 2007 projektityöntekijänä aloitti Eliisa Iivanainen. Hänen jäätyään

äitiyslomalta sijaisena aloitti Mirva Gullman, joka toimi osahankkeen projektityöntekijänä lokakuusta 2007 huhtikuuhun 2008. Gullmanin siirryttyä toisiin työtehtäviin Kriminaalihuollon tukisäätiön osahanke oli ilman työntekijää huhtikuusta elokuuhun 2008. Syyskuussa 2008 osahankkeen viimeisenä projektityöntekijänä aloitti Jenni Tuulensuu.

Osahanke siirtyi Kriminaalihuollon tukisäätiön hallinnoimaksi 1.1.2009 alkaen vastaten myös osahankkeen taloushallinnosta. Myös projektityöntekijän sijoituspaikka siirtyi tuolloin Kriminaalihuollon tukisäätiön tiloihin. Projektityöntekijän lähiesimiehenä KRITS:ssä toimi kehittämisspäällikkö Maarit Suomela. Sininauhaliitossa projektityöntekijöiden esimiehinä olivat toimineet päihdetyön kehittämisspäällikkö Anneli Pienimäki ja toiminnanjohtaja Aarne Kiviniemi.

Osahankkeen ohjausryhmä (Takuu-Säätiö, Sininauhaliitto, KRITS, Rikosseuraamusvirasto) kokoontui hankkeen alkuvaiheessa, mutta lukuisten työntekijävaihdosten takia ohjausryhmää ei kutsuttu koolle vuonna 2008. Lokakuussa 2008 osahankkeen yhteistyöjärjestöt pitivät suunnittelupalaverin hankkeen lopputavoitteista. Osahankkeen viimeisenä toimintavuonna ei järjestetty kokoontumisia, vaan ohjausryhmän tehtävää hoitivat kolmen yhteistyöjärjestön palaverit projektityöntekijän kanssa.

Osahankkeen yhteistyökumppaneita olivat Takuu-Säätiö, A-Klinikkasäätiö, A-Kiltojen Liitto ry, Mielenterveyden keskusliitto, Suomen Mielenterveysseura ja Setlementti Naapuri. Kriminaalihuollon tukisäätiön omista työaloista yhteistyökumppaneita olivat Vertaistuki Redis, asumisen tuki -palvelut ja asiamiestoiminta. KRITS:n sidosryhmistä yhteistyötä tehtiin KRIS -järjestöjen ja Vankeinhoitolaitoksen kanssa. Sininauhaliiton sidosryhmistä yhteistyökumppaneita olivat pääasiassa pääkaupunkiseudun jäsenjärjestöt. Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Sininauhaliiton yhteisiä sidosryhmiä osahankkeessa olivat kunnallinen talous- ja velkaneuvonta sekä työvoimapalveluviranomaiset.

2. Moniongelmaisuus - vangit, vapautuvat ja velkaantuminen

Tämän loppuraportin sisältö koostuu Omille jaloille -projektin Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Sininauhaliiton osahankkeen projektihenkilöstön tekemistä havainnoista velkaantuneiden vankien, vankilasta vapautuneiden ja moniongelmaisten ihmisten parissa. Raportissa mainitaan vangit, vankilasta vapautuneet ja päihdeongelmaiset erikseen, vaikka tässä yhteydessä kohderyhmän moniongelmaisuudesta johtuen määritelmät voidaan useimmiten niputtaa yhdeksi eikä käsitteellisten erojen tekeminen ole sinänsä tarpeen.

Raportin pohjana toimivat myös projektin aikana toteutetut vapaamuotoiset haastattelut ja keskustelut lukuisten päihde- ja kriminaalialan ammattilaisten sekä vapaaehtoisten kanssa. Luku 2 nojaa suurelta osin myös Pirjo Näkin tutkimukseen vankien velkaantumisesta ja yhteiskuntaan

integroitumisesta¹. Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Sininauhaliiton osahankkeen loppuraportissa vankien/vapautuneiden ja moniongelmaisten velkaantumista tarkastellaan varsin yleisellä tasolla. Varsinaisiin tapauskuvauksiin ei sen vuoksi syvennytä.

2.1. Katsaus vankien ja vankilasta vapautuvien velkaantumiseen

Moniongelmaisten vankien ja vankilasta vapautuvien velkoihin ei ole yhteiskunnassamme kiinnitetty julkisesti kovinkaan paljon huomiota. Tiedetään kuitenkin, että vangit ovat velkaantuneita ja heidän velkaongelmansa ovat viime vuosien aikana syventyneet. Reilusti yli 80 % vapautuvista vangeista on velkaantuneita. Heidän velkansa koostuvat yleensä rikosperusteisista korvauksista ja maksamattomista sakoista. Myös vuokravelat ovat yleistyneet. Sen sijaan esimerkiksi erilaiset takausvelat eivät ole vankien/vapautuneiden kohdalla kovin yleisiä. Ns. ”laittomia” velkoja on arviolta 15 %:lla.² Voidaan myös sanoa, että samalla kun vankilasta vapautuviin kohdistuvat perintätoimet ovat lisääntyneet, myös velkaantumiseen liittyvät muut ongelmat heidän kohdallaan ovat kasvaneet.

Vankeusrangaistuksen suorittaneiden henkilöiden kohdalla velkaantuminen ja sen kietoutuminen päihteiden käyttöön ja rikolliseen alakulttuuriin on hyvin monimutkainen ilmiö. Useimmilla vankilasta vapautuneilla velkaantuminen alkaa päihteiden, yleensä laittomien huumausaineiden, käytöstä. Jo hyvin varhaisessa vaiheessa päihteiden käyttöön ja siitä aiheutuvaan velkaantumiseen yhdistyy yksilötasolla monenlaista sosiaalista, taloudellista ja psyykkistä syrjäytymistä. Merkittävää on, että yli 80 % vangeista kärsii joko päihde- tai mielenterveysongelmasta tai molemmista. Myös persoonallisuushäiriöt ovat vankien kohdalla yleisiä. Useimmiten vankeusrangaistuksen suorittaneet ovat kasautuvasti huono-osaisia. Syrjäytymisen linkittyminen alhaiseen koulutustasoon, työttömyyteen, asunnottomuuteen ja päihteiden käyttöön muodostavat vyyhdin, jonka vuoksi vangit ovat yhteiskuntamme köyhintä, sairainta ja syrjäytyneintä väestönosaa.³ Tämä tarkoittaa sitä, että myös ylivelkaantumisen näkökulmasta vankeusrangaistuksen suorittaneet henkilöt ovat heikoimmassa asemassa kaikkiin velallisiin nähden.

Vankien velkojen selvittelyn tekevät haasteelliseksi vaihtelevat mahdollisuudet saada apua velkojen hoitoon vankilassa, hajanainen kuntoutusjärjestelmä sekä vankien jälkihuollon yleisesti huono tuntemus. Yksittäisen vangin kuntoutuminen on useimmiten vaativa ja pitkäkestoinen psykososiaalinen kokonaisuus, joka edellyttää erityisosaamista. Vankeuslain tavoitteena on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämäntapaan edistämällä vangin elämänhallintaa ja sijoittumista

---

¹ Näkki, Pirjo. Vankien velkaantuminen ja yhteiskuntaan integroituminen. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2006:38. Koko julkaisu löytyy osoitteesta <http://pre20090115.stm.fi/hl1153130479674/passthru.pdf> 16.12.2009.

² Näkki 2006, s. 80-88.

³ Näkki 2006, s. 60-76, 131-135.

yhteiskuntaan sekä estää rikosten tekeminen rangaistusaikana⁴. Lyhyesti sanottuna tällä tarkoitetaan vangin sosiaalisen selviytymisen tukemista, jonka tulisi toteutua eri tahojen (vankeinhoito, kunnat, kolmas sektori) kuntouttavana ja suunnitelmallisena yhteistyönä. Vankeuslain tärkeänä kokonaistavoitteena voidaan nähdä uusintarikollisuuden vähentäminen. KRIS- Tampere ry:n toiminnanjohtaja Timo Valkama on pohtinut uuden vankeuslain haastetta vankien jälkihuoltotyön kehittämiseksi kandidaatintyössään *Vankien jälkihuolto - Tampereen YRE- yhteistyöryhmän kokemukset ja haasteet vankien jälkihuoltotyössä tehtävästä yhteistyöstä*.⁵

Vankien ja vapautuneiden kasautuvan huono-osaisuuden näkökulmasta on huomioitava, että vankien/vapautuneiden palvelutarve poikkeaa suuresti muista kuntalaisista. Tämä koskee myös vankien velkojen selvittelyä. Vankeusrangaistuksen päättymisen ei useinkaan poista rikollisen leimaa, vaan vapautunut ”putoaa” auttamisjärjestelmien koneistoon, jossa ulkopuolisuuden kokemus vahvistuu. Varsin usein vankien velkaongelmat ovat suuri este yhteiskuntaan takaisin integroitumiselle. Tämä on ristiriitaista: samalla, kun yhteiskunnallisena tavoitteena on integroida vanki jälleen ”yhteiskuntakelpoiseksi”, apua ei ole useinkaan saatavilla yksittäisen vangin tarpeiden edellyttämällä tavalla.⁶ Osa vangeista on kuitenkin motivoitunut selvittämään velkojaan vapautumisen jälkeen. Tätä pyrkimystä eri toimijoiden olisi tuettava. Valitettavan usein tietämättömyys ja ennakkoluulot puolin ja toisin vaikeuttavat entisen vangin velkojen selvittelyä. Lisäksi vangit vapautuvat usein sosiaaliturvariippuvuuteen tai valitsevat harmaan talouden ylivoimaisesta velkataakasta selviytyäkseen⁷. Myös laittomat velat vaikeuttavat usein huomattavalla tavalla pääsyä rikoksettomaan elämään, vaikka niiden selvittäminen on useimmille psyykkisen selviytymisen kannalta hyvin tärkeää.

Velkaneuvontajärjestelmän ja lainsäädännön muutoksista huolimatta vangit ja rikosperusteisiin korvauksiin tuomitut jäävät usein näiden velkajärjestelyjen ulkopuolelle.⁸ Niin velallisen kuin velkojienkin kannalta olisi mielekästä, että velkojen selvittelyyn ryhdyttäisiin systemaattisesti jo vankeusaikana. Tällä hetkellä käytännöt vaihtelevat suuresti. Suljetussa laitoksessa vangin mahdollisuudet velkojen selvittelyyn ovat luonnollisesti heikommat kuin avolaitoksessa rangaistustaan suorittavalla vangilla, joka voi poistumisluvalla käydä esim. kunnallisessa velkaneuvonnassa. Osahankkeen aikana haastateltujen Helsingin kaupungin velkaneuvojien mukaan tätä ei kuitenkaan koeta kovin mielekkääksi puolin eikä toisin. Siinä missä velkaneuvojat eivät usein ole vakuuttuneita vangin motivaatiosta selvittää velkojaan oikeasti, vangit puolestaan kokevat saavansa apua liian sattumanvaraisesti. Avun kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa tarkoituksenmukaisesti.

---

⁴ <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050767> 9.12.2009.

⁵ Valkama 2009, s. 7. Koko julkaisu osoitteessa <http://www.kris.fi/?id=77> 16.12.2009.

⁶ Näkki 2006, 36-44; Valkama 2009, s. 11.

⁷ Näkki 2006, 141.

⁸ Näkki 2006, 36-46.

Rangaistuksen aikana vangin on käytännössä lähes mahdotonta hoitaa millään tavalla velkojaan. Tämä on suuri puute järjestelmässä. Pieni osa vangeista, jotka ovat ns. avolaitoskelpoisia voivat tehdä sijoitusaikanaan työtä ja saamallaan palkalla hoitaa myös velkojaan. Useimmiten työstä maksettava vankipalkka on niin pieni ja siitä tehtävät vähennykset (mm. ruoka- ja ylläpitokorvaus laitokselle ja elatusapumaksut) niin suuria, ettei lainojen hoitoon juuri jää mitään. Usein ulosoton jälkeen vangille jää palkastaan käteen vähemmän kuin ulosoton suojaosa edellyttäisi. Tämä tietenkin vähentää motivaatiota velkojen hoitoa kohtaan.

Velkojen hoidon suhteen erityisesti avun saaminen oikeaan aikaan saattaa olla perin ratkaiseva asia vapautuvan elämää ja jatkoa ajatellen. Toisinaan velkaneuvojat jalkautuvat myös itse vankiloihin kertomaan velkojen hoidosta. Käytännössä tämä on kuitenkin riittämätöntä. Tärkeää olisi, että erityisesti myös suljetussa laitoksessa rangaistustaan suorittavalla vangilla tulisi olla halutessaan mahdollisuus aloittaa velkojen järjestely. Järjestelmää tulisi kehittää suuntaan, jossa palkalliseen työ- tai muuhun toimintaan osallistuminen motivoisi vankia aloittamaan velkaselvittelyn jo vankeusaikana. Tämä on kuitenkin haastavaa koko velkalainsäädäntöä ajatellen, jota on tarkasteltava oikeudellisista, kansalaisten (ts. velallisten) tasavertaisuuteen liittyvistä näkökulmista käsin.

Koska velkojen selvittely on usein pitkä ja työläs prosessi, tulisi avun olla pitkäkestoista ja säännöllistä. Myös vankeihin rangaistusaikana kohdistetut perintätoimet ovat usein kohtuuttomia, koska vankeusrangaistus vaikeuttaa, joskus jopa estää, vangin aktiiviset toimet velkojen selvittämiseksi. Tämän vuoksi olisi hyvä miettiä sitä, voisiko vankeusrangaistusta suorittavaan henkilöön kohdistuvia perintätoimia kohtuullistaa. Perimiskäytäntöjen ongelmallisuus on vahvasti kytköksissä perintätoimistojen yhä aggressiivisempiin keinoihin, joita he soveltavat kaikkiin velallisiin. On selvää, että vankeusrangaistusta suorittava on perintätoimistojen kohteena erityisen vaikeassa asemassa. Hyvin usein on niin, että vaikka vangilla olisikin motivaatiota ja halua selvittää velkavastuunsa, se ei mahdollistu perintätoimistojen menettelytapojen vuoksi. Vaikka velan pääoma olisi kohtuullinen, nostavat perintäkulut kokonaisvelan huomattavaksi. Tämä tulkitaan helposti pelkästään velallisen (vangin) omaksi syyksi ja saamattomuudeksi. Haasteena tässä on, miten saada toteutumaan sekä velkojan että velallisen etu. Tästä syystä käytännöt koskien sekä perintätoimistoja että vankiloiden sisäisiä rakenteita, joihin vangit eivät voi vaikuttaa, eivät saisi vaikeuttaa vankien velkojen selvittelyä huomattavasti.

Osahankkeessa kertyneiden tietojen mukaan vangit ja vapautuneet saavat hyvin erilaista apua velkojen hoitoon. Usein apua ei myöskään osata hakea oikeista paikoista, ja vankilasta vapautuneilla on usein puutteellinen kyky toimia järjestelmän ehdoilla. Helsingin kaupungin velkaneuvojien mukaan oikean tiedon välittäminen sekä aidon yhteistyön rakentaminen muun muassa vankeinhoitolaitoksen ja kuntien välillä on avainasemassa, mikäli vankilasta vapautuvien velkojen selvittely halutaan kytkeä osaksi kuntoutuspolkua. Tämän lisäksi velallisen oma motivaatio ja sen tukeminen on ensiarvoisen tärkeää.

3. Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Sininauhaliiton osahanke

3.1. Mitä osahankkeessa tehtiin - miten pyrittiin edesauttamaan velkaantuneen rikostaustaisen ja päihdeongelmaisen asemaa?

Osahankkeen tarkoituksena oli tavoittaa erityisen vaikeassa asemassa olevia rikos- ja päihdetaustaisia ihmisiä sekä kouluttaa kohderyhmän tukemisesta kiinnostuneita vapaaehtoisia. Vuonna 2006 osahankkeen toiminta käynnistettiin ryhtymällä selvittämään, mitkä Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Sininauhaliiton jäsenjärjestöistä ja yhteistyökumppaneista olisivat halukkaita lähtemään mukaan Omille jaloille -kehittämistoimintaan. Osahankkeen alussa suunnitellut toiminta-alueet olivat mm. pääkaupunkiseutu, Tampere, Hämeenlinna, Jyväskylän seutu, Kuopio ja Turku. Työntekijävaihdoista johtuen osahankkeen toiminta-alue kuitenkin supistui hankkeen edetessä koskemaan lähinnä pääkaupunkiseutua (Vertaistuki Redis, Sovinto ry) sekä Tamperetta (Kris Tampere ry, Kan ry). Toiminta-alueiden rajaamisella pyrittiin varmistamaan toiminnan keskittäminen muutamaan paikkaan: uusia aloituksia ei työntekijävaihdosten vuoksi nähty osahankkeessa mielekkäinä vaiheissa, jossa projekti oli jo melko pitkällä.

Ensimmäinen Omille jaloille -vertaistalousneuvonnan koulutus järjestettiin syksyllä 2007, ja siihen osallistui 14 henkilöä lähinnä KRIS- Suomi ry:stä. Koulutus sai hyvää palautetta. Projektityöntekijän velkavastaanotto Vertaistuki Rediksessä käynnistyi ja velkojen hoidosta pidettiin myös infotilaisuuksia muun muassa vankiloissa. Sekä asiakasvastaanotto Rediksessä että infotilaisuuksien pitäminen mm. vankeinhoitolaitoksissa jatkuivat läpi projektin työntekijävaihdoista huolimatta. Keväällä 2008 osahanke järjesti täydennyskoulutuksen syksyn 2007 vertaistalousneuvontaan osallistuneille. Heistä suuri osa oli osallistunut myös osahankkeen edelliseen koulutukseen. Tätäkin koulutusta pidettiin tarpeellisena ja onnistuneena.

Keväästä syksyyn 2008 osahanke oli ilman työntekijää. Syyskuussa osahankkeeseen palkattiin sen viimeinen työntekijä, minkä vuoksi syksy 2008 kului projektityöntekijän perehtymiseen itse aihealueeseen sekä toimintakenttään. Tällöin osahankkeen johto teki myös viimeiset linjaukset siitä, mitä osahankkeessa tulisi olla tehtynä projektin päättyessä joulukuussa 2009. Sovittiin, että osahankkeen kehittämis- ja juurruttamistoiminta keskitetään pääkaupunkiseudun ja Tampereen alueen yhteistyöjärjestöihin sekä viimeisten koulutusten toteuttamiseen toiminta-alueiden tarpeiden mukaisesti. Tämä helpotti projektityöntekijän toimenkuvaa, koska osahankkeen kokonaistilanne oli syksyllä 2008 sekä ajallisesti että resurssien näkökulmasta haasteellinen. Säännöllinen työnohjaus ja projektihenkilöstön tiimipäivät, jotka olivat toimineet myös aiempien projektityöntekijöiden tukena, jatkuivat osahankkeen viimeisenä toimintavuonna myös viimeisen työntekijän taustatukena. Tämä helpotti projektityöntekijän pääsemistä projektiin kiinni ja auttoi suuntaamaan osahankkeen loppuajan toimintaa mielekkäällä tavalla.

Keväällä 2009 osahanke järjesti yhden vertaistalousneuvonnan koulutuksen sekä kaksi ammattilaisten koulutusta. Vertaistalousneuvonnan koulutus pidettiin Sininauhaliiton jäsenjärjestön, Vaihtoehtoisen ammatti- ja oppisopimuskoulu Sovinto ry:n tiloissa, johon osallistui 17 henkilöä.

Koulutuksesta saatu palaute oli hyvää. Huhtikuun ammattilaiskoulutukset järjestettiin Sininauhatalolla sekä Tampereella, näistä jälkimmäinen yhteistyössä A-Kiltojen Liiton osahankkeen kanssa. Sininauhatalon koulutukseen osallistui 12 henkilöä, Tampereen yhteiskoulutuksessa osallistujia oli noin 40-50.

Osahankkeen viimeinen koulutus järjestettiin syyskuussa 2009 edellisen kevään vertaistalousneuvonnan koulutukseen osallistuneille. Siihen osallistui yhdeksän henkilöä.

Projektityöntekijän näkemyksen mukaan koulutuksiin osallistuneet henkilöt ovat olleet sitoutuneita ja motivoituneita saamaan ajankohtaista tietoa velkojen hoidosta sekä soveltamaan matalan kynnyksen talous- ja velkaneuvontaa omissa järjestöissään ja taustayhteisöissään. Tämä on tehnyt koulutusten järjestämisestä mielekäästä ja tarkoituksenmukaista, vaikka tavoitteellinen työskentely vapaaehtoisverkostojen luomiseksi on työntekijävaihdosten vuoksi ymmärrettävästi vaikeutunut osahankkeessa. Koska matalan kynnyksen talous- ja velkaneuvonnan ydinverkostojen luominen ja syntyminen ovat aikaa vieviä prosesseja, ei koulutuksiin osallistuneiden mahdollisesti syntyneitä tukisuhteita ole päästy seuraamaan eikä niistä ole pidetty kirjaa. Projektituotoksena syntyneitä Taloustietokansiota on kuitenkin hyödynnetty kentällä varsinaisten, pitkäkestoisten tukisuhteiden puuttumisesta huolimatta.

3.2. Onnistumisia

Osahankkeessa kohdattiin velkaantuneita rikos- ja päihdetaustaisia ihmisiä. Osahankkeessa huomioitiin kohderyhmän erityisyys sekä ongelmat, joiden vuoksi velkojen maksu lähes poikkeuksetta vaikeutuu tai pysähtyy. Osahanke pyrki välittämään niin viranomaisille kuin kohderyhmälle tai sen kanssa läheisesti työskenteleville tahoille oikeaa tietoa siitä, mitä tulisi ottaa huomioon rikos- ja päihdetaustaisen henkilön velkojen selvittelyssä. Koska vankilasta vapautuneen kuntoutus- ja palvelutarve on pitkäaikaisen syrjäytymisen vuoksi usein moninainen, myös velkojen puheeksi ottaminen vaatii erityistä psyko-sosiaalista panostamista. Tätä tukevat muun muassa projektityöntekijän omien tuettavien kanssa työskennellessä tehdyt havainnot.

Osahankkeessa onnistuttiin keräämään tietoa rikos- ja päihdetaustaisen velkaantuneen erityisproblematiikasta. Osahankkeessa luotiin yhteys suunniteltujen toiminta-alueiden yhteistyökumppaneihin ja jäsenjärjestöihin. Myös vertaistalousneuvonnan koulutukset, täydennyskoulutukset sekä ammattilaisten koulutukset järjestettiin pääosin suunnitellun mukaisesti. Ainoastaan syksyllä 2008 suunniteltu koulutus jäi toteutumatta työntekijävaihdoksen takia.

Osahankkeessa havaittiin, että A-Kiltojen Liitto ry:n osahanke on sisällöllisiltä painotuksiltaan lähimpänä KRITS/Sininauhaliiton osahanketta kohderyhmänä päihdeongelmaiset ja muut erityisen huonossa asemassa olevat. Toimintavuonna 2009 osahanke tiivistikin alueellista yhteistyötä A-Kiltojen Liiton osahankkeen kanssa. Yhteistyön tarkoituksena oli kartoittaa sitä, sopisiko A-Kiltojen Liiton kaltainen vertaistukimalli myös Kriminaalihuollon tukisäätiön ja Sininauhaliiton osahankkeen toimintaan. On huomattava, että Kriminaalihuollon tukisäätiö ja Sininauhaliitto sekä näiden yhteistyö- ja jäsenjärjestöjen toimintakenttä on aatteellisesti heterogeenista. Myöskään täysin yhdenmukaista vertaisryhmämallia ei esimerkiksi Sininauhaliiton jäsenjärjestökentällä ole

olemassa. Tästä syystä havaittiin, ettei osahankkeessa ole mielekästä puhua yksinomaan vertaisista tai tukihenkilöistä, vaan molemmista. Myös ammattilaisten kouluttaminen tässä osahankkeessa oli perusteltua, koska kentällä on paljon esimerkiksi tukityöllistettyjä henkilöitä. Heidän osaamisensa perustuu usein sekä vertaisuuteen että ammatilliseen osaamiseen. Koska osahankkeen yhteistyöjärjestöt ovat erilaisia, niissä on myös erilaista osaamista. Tästä syystä täysin yhdenmukaiseen Omille jaloille -vertais/tukihenkilötoimintamallin luomiseen ei osahankkeessa pyritty. Osahankkeen voimavarana voi tästä syystä pitää vapaaehtoisten moniäänisyyttä ja rikasta taustaa.

Osahankkeen tuotoksena syntyi kirjallista materiaalia. Sen tavoitteena oli vastata haastavan kohderyhmän velkojenselvittelytarpeisiin. Tuotoksia olivat muun muassa KRITS:n Portti vapautteen -portaalin julkaisu, projektityöntekijän laatima ohjeistus ”Miten hoidan velkojani?”, joka sisältää vaiheittaiset ohjeet ryhtyä selvittämään velkojaan vankilasta vapautuessa tai sieltä vapauduttua⁹. Osahankkeessa tiivistettiin ja yksinkertaistettiin myös Rikosseuraamusviraston ohjetta vangille velkatilanteen selvittelyyn. Ohjetta esiteltiin kohderyhmälle Helsingin vankilassa. Projektityöntekijä kirjoitti myös osahankkeeseen liittyviä ajankohtaisia uutis- ym. tiedotteita KRITS:n ja Sininauhaliiton internetsivuille. Asiakasvastaanotto Vertaistuki Rediksen taloustietopisteessä toteutui suunnitellusti osahankkeen päättymiseen asti. Vastaanottoa voi pitää onnistuneena, koska se oli hyvin säännöllistä ja sen avulla kohderyhmä tavoitettiin matalalla kynnyksellä. Avun saanti koettiin helpoksi, koska työntekijä oli asiakkaita varten paikalla. Myös uusi taloustietokansio toimitettiin Rediksen taloustietopisteeseen keväällä 2009, ja sen materiaalit ovat olleet asiakkaiden käytössä. Rediksen työntekijöitä on perehdytetty kansion käyttöön ja velkatematiikan esille nostamiseen asiakkaiden kanssa. Osahankkeessa yhteistyöjärjestöjä ja -kumppaneita tiedotettiin projektin etenemisestä ja koulutuksista säännöllisesti.

3.3. Kompastuskiviä ja haasteita

Osahankkeessa työskenteli yhteensä neljä projektityöntekijää, mikä luonnollisesti rasitti osahankkeen etenemistä. Koska kentän luottamuksen saavuttaminen ja yhteistyöverkostojen luominen ovat kehittämisprojektissa aikaa vieviä prosesseja, on selvää, että pitkäjänteinen ja tavoitteellinen työskentely kentän tarpeita ajatellen vaikeutui. Jokaisen projektityöntekijän perehtyessä aihealueeseen ja kenttään aina uudelleen, täysin saumaton jatkumo esimerkiksi koulutuksia ajatellen ei mahdollistunut. Vaikka kentän jäsenjärjestöjen erilaisuus oli osahankkeessa voimavara, se asetti osaltaan myös haasteita uuden toimintamuodon kehittämiselle ja integroimiselle toisistaan varsin poikkeaviin yhteisöihin. Tästä syystä toiminta-alueen rajaaminen osahankkeen viimeisenä toimintavuonna oli perusteltua.

Projektityöntekijän työpanoksen jakaminen kahden yhteistyöjärjestön sekä projektia koordinoivan Takuu-Säätiön välillä oli hallinnollisesti ja ajankäytöllisesti ajoittain haasteellista. Tässä mielessä

---

⁹Kriminaalihuollon tukisäätiö, Portti vapautteen -portalin Tietopankki -osio <http://www.porttivapautteen.fi/yhteiset/index.php?id=564> 16.12.2009.

työyhteisön tuen saaminen oli pitkälti kiinni projektityöntekijän omasta aktiivisuudesta. Työnohjaus, projektihenkilöstön tiimipäivät ja säännölliset keskustelut muiden osahanketyöntekijöiden sekä projektipäällikön kanssa olivat kuitenkin erityisen tärkeitä ja osahanketta eteenpäin vieviä asioita. Myös säännölliset esimieskeskustelut auttoivat projektityöntekijää jatkuvassa itsearvioinnissa ja osahankkeen tavoiteasettelussa.

Osahankkeen haasteet olivat kytköksissä monitoimijahankkeiden haasteisiin yleensä. Yhteistyön rakentaminen ei aina ole helppoa. Myös yhteistyöjärjestöjen näkemyserot tavoitteista ja niiden toteutustavoista sekä projektityöntekijän työnkuvasta voivat vaikeuttaa perustehtävän hahmottumista. Selkeä tiedonkulku ja työtehtävien delegoiminen ovat ensisijaisia asioita. Tässä mielessä yksimielisyyteen sekä ennen kaikkea realististen tavoitteiden asettamiseen olisi syytä kiinnittää huomiota erittäin varhaisessa vaiheessa. Mitä selkeämmät rakenteet, puitteet ja projektin sisäinen logiikka ovat, sitä helpompi projektityöntekijän on sitoutua perustehtävän toteuttamiseen ja vaatimaan kehittämistyöhön.

4. Osahankkeen kohderyhmän erityispiirteitä

4.1. Vertaistuen merkitys rikos- ja päihdetaustaiselle

Vankien psyko-sosiaalinen jälkihoito on vaativaa, erityisosaamista edellyttävää työtä. Mikäli vangin sosiaalista selviytymistä halutaan tukea, siihen tulee sijoittaa määrällisiä ja laadullisia resursseja. Vapautuvalla vangilla on monenlaisia kuntoutustarpeita: päihdeongelmaan on saatava hoitoa, myös asumiseen ja työllistymiseen liittyvät asiat on saatava järjestykseen. Nämä ovat myös uuden vankeuslain mukaisia tavoitteita. Jos nämä tavoitteet eivät toteudu, päihdeongelmaisesta, asunnottomuuteen ja työttömyyteen vapautuvasta vangista tulee helposti uusiutuva uhka sekä itselleen että yhteiskunnalle.

Useimmilla osahankkeessa haastatelluilla vangeilla ja päihdeongelmaisilla on voimakas, subjektiivinen kokemus avun tarpeesta, muttei useinkaan kompetenssia pyytää tai päästä erilaisten palvelujen piiriin. Vaikka avunsaantia vaikeuttaa palvelujärjestelmän jakautuminen yksittäisiin sektoreihin, ongelma ei piile ainoastaan järjestelmän joustamattomuudessa ja pirstaloitumisessa. Vangeille ja päihdeongelmaisille ominainen kärsimättömyys sekä lyhytjännitteisyys persoonallisuudenpiirteinä muodostavat suuren haasteen avun oikea-aikaiselle saamiselle ja ennen kaikkea tarjottuun apuun sitoutumiselle. Vankien ja ylipäätään syrjäytyneiden ihmisten moniongelmaisuudesta aiheutuva useilla sosiaali- ja terveystieteillä ”pallottelu” saattaa vaikuttaa kielteisesti vangin ja päihdeongelmaisen omiin asenteisiin esimerkiksi viranomaisista. Tätä voisi kutsua vangin uhriutumiseksi, jolloin vanki näkee itsensä marttyyriksi, järjestelmän viattomaksi uhriksi. Koska vankeusrangaistukseen johtaneet syy- ja seuraussuhteet ovat jokaisen vangin ja vapautuneen kohdalla yksilöllisiä, vertais- ja tukihenkilötoiminnan kannalta tämä uhriutumisen ilmiö on hyvä tunnistaa.

Entisen vangin kannustaminen työelämään saattaa tuntua työläältä ja epämielekkäältä, sillä joillakin vangeilla ei välttämättä ole minkäänlaista kiinnekohtaa työelämään edes vankeusrangaistusta edeltäneeltä ajalta. Työllistymisen haastavuuden ja yhä koventuneiden työelämän vaatimusten vuoksi vankien ja syrjäytyneiden kohdalla olisi syytä kiinnittää huomiota myös vaihtoehtoisten työmarkkinoiden luomiseen¹⁰. Olipa kyse sitten työelämään kiinnittymisestä, velkojen takaisin maksamisesta tai molemmista, edellä mainitut seikat ja myös vankien omat ennakkoluulot tekevät rikostaustaisen motivoimisesta erittäin haastavaa. Myös mahdollisen vankilakertaisuuden kasvaessa vangin maksuhalukkuus, ja maksukyky, yleensä automaattisesti vähenee. Tämä ei ole velallisen eikä velkojan etu. Uhriutumista eivät usein puolla myöskään veloistaan selvinneiden ex-vankien tarinat, joissa monet heistä painottavat vahvasti oman oivalluksen merkitystä ja tärkeyttä psykososiaalisen tuen sekä päihitteettömyyden lisäksi.

Osahankkeessa havaittiin, että rikollisesta elämäntavasta irtautumiseen useimmat tarvitsevat konkreettista tukea myös velkojen suhteen. Käytännössä tämä tarkoitti osahankkeessa erilaisista auttamisjärjestelmistä kertomista ja asianmukaisten yhteystietojen antamista tuettaville. Myös velkojen puheeksi ottaminen, ajan varaaminen velkaneuvontaan sekä tuettavan hyvinvointiin liittyvien kysymysten esittäminen toimivat monelle tuettavalle sysäyksenä velkojen oma-aloitteiselle selvittämislle. Tällaista prosessin käynnistymistä tukevat myös monet aiheesta julkaistut tutkimukset ja opinnäytteet.¹¹ Kuulluksi ja hyväksytyksi tuleminen rikostaustasta huolimatta on usein sanaton, joskin emotionaalisesti merkittävä viesti. Siksi on kiistatonta, että vertaistuen merkitys on suuri rikoksetonta ja päihitteetöntä elämää opeteltaessa.

Vertaistuki Redis on yksi esimerkki sosiaalisesta yhteisöstä, joka perustuu vankilasta vapautuvien ja vapautuneiden palveluohjaukseen, sosiaalisen verkoston luomiseen sekä toiminnallisuuteen. Rediksen toiminta-ajatus perustuu erityisryhmän asiakkaiden tarpeiden kohtaamiseen virallisia järjestelmiä täydentävänä palveluna.¹² Koska monien vankilasta vapautuvien yhteiskuntaan integroituminen on vaikeaa, tukea otetaan vastaan mieluummin epävirallisilta tahoilta. Tämä pätee myös vapautuneiden velkojen selvittelyssä. Kunnallista velkaneuvontaa ei lakisääteisenä palveluna tunneta välttämättä lainkaan, tai sinne ei syystä tai toisesta hakeuduta. Hyvin yleinen ennakkoluulo on myös, ettei rikosperusteisten velkojen takia voi saada yksityishenkilön velkajärjestelyä. Toki on niin, että rikosperusteinen velka on yksityishenkilön velkajärjestelyn *este*, mutta erittäin tärkeää olisi myös muistaa, että tämä este voi kumoutua ja kumoutuukin tapauskohtaisesti painavasta syystä. Esimerkkejä velkajärjestelyn saaneista entisistä rikollisista tuli tapauskohtaisesti esiin osahankkeessa. Myös perin tyypillisiä ennakkoluuloja siitä, että ulosotto vie kaiken, pyrittiin osahankkeessa oikaisemaan. Ulosotto on lakisääteistä toimintaa, jonka pyrkimyksenä on sekä velallisen että velkojan etu mutta myös kansalaisten yhdenvertaisuus. Osahankkeessa

---

¹⁰ Syrjäytyneiden ja moniongelmaisten ihmisten työllistymisen mahdollisuuksia ja/tai mahdottomuutta pohtii Sininauhaliiton tutkimuspäällikkö Pekka Lund julkaisussaan Torjuttu toivottomuus vuodelta 2006. Lund 2006, s. 63-65, 108-109, 114; Näkki 2006, 142, 147-154.

¹¹ Valkama 2009; Etelävuori 2006; Kartovaara 2006; Ketonen & Kuusio & Mustonen 2006; Sulkama & Joutjärvi 2005.

¹² Kartovaara 2006.

ulosottomenettely esitettiin kohderyhmälle myönteisessä valossa, velalliselle kannattavana velkojenhoitokeinona.

Vankilasta vapautuneen ja päihdeongelmaisen kohdalla velkojen selvittelyn tekee haasteelliseksi se, että velat ovat usein vain yksi osa monenlaista osattomuutta ja syrjäytymistä. Velkojen hoito on käytännössä mahdotonta, mikäli päihdeongelma ja esimerkiksi asuntoasiat eivät ole järjestymässä. Varsin usein ylivoimainen velkataakka kuitenkin vaikuttaa koko elämänlaatuun sitä heikentävästi; tulevaisuuteen suuntautuminen huolestuttaa, sillä varsinkin työelämässä omat velkansa joutuu useimmiten kohtaamaan. Siksi vapautuneet tarvitsevat tukea, joka alkaa vankilassa muttei pääty vapaudessa. Usein velat tuntuvat haittaavan elämää jopa kohtuuttoman paljon, monilla vapautuneilla ei esimerkiksi ole tietoa edes kokonaisvelkamäärästään. Mitä enemmän karhukirjeitä tulee eikä niitä uskalleta avata, sitä hahmottomammaksi asia muodostuu. Usein kuitenkin jo kokonaiskäsityksen saaminen omista veloista antaa niille muodon ja antaa talousproblematiikalle oikeanlaiset mittasuhteet. Vankilasta vapautuneiden maksuvaran ollessa lähes poikkeuksetta heikko, tavoitteiden on oltava pieniä. Usein jo pelkkä asiasta puhuminen auttaa.

Vertaistuki sisältää paljon mahdollisuuksia, mutta myös haasteita. Vankilassa olleet tuettavat kiinnittyvät tunnetasolla helpommin ensin tuttuun vertaiseen kuin tuntemattomaan tukihenkilöön. Rikollisesta elämäntavasta pois oppiminen on tehokkaampaa vertaisen kuin ammattilaisen kanssa. Toimiakseen vertaistuki tarvitsee kuitenkin myös selkeitä, toimintaa ohjaavia rakenteita ja resursseja. Yhteistyö ja verkostoituminen sosiaalialan eri toimijoiden kesken on ensiarvoisen tärkeää. Koska vertaisena oleminen vankilataustaiselle on henkisesti vaativaa, tulee vertaisista huolehtia esimerkiksi säännöllisen toiminnan- ja työnohjauksen avulla.

4.2. Mitä osahanke opetti?

Osahankkeessa pyrittiin etsimään ja kohtaamaan erityisen syrjäytymisuhan alla eläviä rikos- ja päihdetaustaisia ihmisiä. Osahankkeen tavoitteena oli ottaa velat ja niiden selvittäminen puheeksi kohderyhmän todellisista tarpeista käsin. Tarkoituksena oli kerätä tietoa muun muassa siitä, millaisia vankilasta vapautuvien ja päihdeongelmaisten velkatilanteet ovat, ovatko he saaneet velkoihinsa apua ja mitä ongelmia velkojen selvittelyssä rikostaustaisten kohdalla yleensä nousee esiin. Erityisen tärkeää oli pyrkiä räätälöimään velkojen puheeksiotto sekä toimenpiteet velkojen selvittämiseksi kohderyhmän erityisproblematiikan – rikosperusteiset velat, päihde- ja mielenterveysongelma – edellyttämällä tavalla. Myös ennakkoluulojen murtaminen ja oikean tiedon välittäminen erityisesti yksityishenkilön velkajärjestelystä sekä ulosottomenettelystä nousivat osahankkeessa keskeisiksi asioiksi.

Osahankkeessa pyrittiin fakta- ja kokemustiedon nojalla osoittamaan, että myös vankeusrangaistuksen suorittaneiden kohdalla, joiden velkataakka on usein ylivoimainen, veloista selviäminen on hyvinkin mahdollista. Lisä- ja ylivelkaantuminen on vältettävissä. Arjen taitojen hallinnan ja omien voimavarojen tukeminen ovat ensisijaisia asioita. Jotta syrjäytymis- ja laitostumiskierteitä voitaisiin ehkäistä, vankeusrangaistuksen suorittaneiden

velkojenjärjestelymahdollisuuksiin on syytä kiinnittää huomiota. Ihanteellista olisi kokemus- ja ammattilaistiedon osaamisen yhdistäminen, jossa viranomaistyö voitaisiin nähdä kokonaiskuntoutusta tukevana, ei kontrolloivana, asiana.

Projektityöntekijän näkemyksen mukaan osahanke oli kohderyhmältään ja aihepiiriltään erittäin haastava, kiinnostava ja tärkeä. Monitoimijahankkeessa tavoitteiden tulee olla realistisia ja mahdollisimman hyvin suunniteltuja. Projektilogiikan on ajettava hankkeen etua. Usean järjestön alueella työskennellessä avoimuus ja luottamus ovat tärkeitä. Mitä selkeämpi yhteistyökuvio on, sitä helpompaa perustehtävän hahmottaminen ja toteuttaminen ovat.

Osahankkeessa työskentely oli projektityöntekijälle erittäin mielekästä. Koska ylivelkaantuminen on uusi ilmiö, osahankkeen kohderyhmän erityisproblematiikasta velkojen suhteen ei ole olemassa kovin paljon tutkittua tietoa. Tämän vuoksi osahankkeessa riitti paljon mielekkäitä, sisällöllisiä haasteita. Osahankkeessa nousi esiin asioita, joita olisi voinut kehitellä ja tutkia pidemmälle. Erityisesti vankien kärsimättömyys, avun saaminen ja tarjottuun apuun sitoutumisen ongelmat ovat kiinnostavia ilmiöitä. Myös rikosperusteiset velat sekä entisen vangin velkajärjestely ansaitsisivat tulla tarkastelluiksi perusteellisemmin. Projektityöntekijän näkemyksen mukaan osahankkeessa kertynyttä tietoa olisi hyvä hyödyntää jatkossa tarjoamalla ja kehittämällä kohderyhmälle edelleen matalan kynnyksen talous- ja velkaneuvontaa. Sosiaali- ja terveysalan eri toimijoiden välistä aitoa yhteistyötä kehittämällä vankien, vapautuneiden ja päihdeongelmaisten velkojen järjestely olisi luontevaa kytkeä jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osaksi kuntoutuspolkua.

Apuvälineet:

Etelävuori, Paulette: Vertaistuki osana vapautuneen selviytymispolkua. Jyväskylän yliopisto 2006.

Kartovaara, Liisa: Tapaustutkimus Redis, opinnäytetyö Diak 2006.

Ketonen, Eveliina & Kuusio, Kati & Mustonen, Elina: Pähde- ja rikoskierteestä takaisin yhteiskuntaan vertaistukiperiaatteella – tutkimus KRIS -yhdistyksistä. Jyväskylän ammattikorkeakoulu, opinnäyte 2008.

Lund, Pekka: Torjuttu toivottomuus. PS-kustannus. WS Bookwell Oy. Juva 2006.

Näkki, Pirjo: Vankien velkaantuminen ja yhteiskuntaan integroituminen. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2006:38.

Sulkama, Marjo & Joutjärvi, Susanna: Pähdeongelmainen vanki – vapautuminen ja sopeutuminen vertaistuen ja yhteiskunnan keinoin. Opinnäyte Porvoo Edupoli. 2005.

Valkama, Timo: Vankien jälkihuolto – Tampereen YRE -yhteistyöryhmän kokemukset ja haasteet vankien jälkihuoltotyössä tehtävästä yhteistyöstä. Sosiaalityö, kandidaatin tutkinto 2009.

Minna Markkanen, monisteet yksityishenkilön velkajärjestelystä, Takuu-Säätiö 2009.

Ohje vangille velkatilanteen selvittämiseksi. Rikosseuraamusvirasto 2009.

Portti vapauteen -portaali, Tietopankki 16.12.2009.

Takuu-Säätiön takausopas – apua taloudellisissa vaikeuksissa oleville 2009.

Taloustietokansio, Omille jaloille -projekti 2009.

Uusi vankeuslaki <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050767> 9.12.2009.

www.omillejaloille.fi

www.takuu-saatio.fi

www.kuluttajavirasto.fi

www.oikeus.fi

KRIMINAALIHUOLLON TUKISÄÄTIÖN JULKAISUJA

Liisa Uusitalo (toim.)
Vankilat, päihheet ja haittojen vähentäminen,
tilannekatsaus
(Monisteita 1/2005)
ISBN 952-99621-0-X (sid.)
ISBN 952-99621-1-8 (pdf)

Kyösti Suonoja
Kriminaaliasiamiesprojektin loppuraportti
ja arviointi
(Raportteja 1/2006)
ISBN 952-99621-2-6 (nid.)
ISBN 952-99621-3-4 (pdf)

Jarno Ruotsalainen
Kuntouttava vankityö, selvitys työhön-
kuntouttamisen roolista vankeinhoidossa
(Raportteja 2/2006)
ISBN 952-99621-4-2 (nid.)
ISBN 952-99621-5-0 (pdf)

Jarno Ruotsalainen
KuVa-kansio: Projekti 2004-2006 ja toimintamalli
(Raportteja 3/2006: Asiakirjakooste)

Tarja Sassi, Petra Huhtimo
"Kun perhe lusii"
Opas vapaudessa rikostaustaisten henkilöiden
ja heidän perheidensä kanssa toimiville
(Oppaita ja esitteitä 1/2006)
ISBN 952-99621-6-9 (sid.)
ISBN 952-99621-7-7 (pdf)

Tuija Tervo
Kriminaalihuollon kentässä toimivien yhteisöjen
viestintä
(Monisteita 1/2007)

Riitta Granfelt
Tuettua polkua vapauteen
Selvitys Kriminaalihuollon tukisäätiön
asumispalveluista ammatillisen tuen näkökulmasta
(Raportteja 1/2007)
ISBN 978-952-99621-8-1 (nid.)
ISBN 978-952-99621-9-8 (pdf)

Anne-Maarit Antikainen
Sosiaalityön kehittäminen suljetussa vankilassa:
kokemuksia Sukeva-projektista
(Raportteja 1/2008)
ISBN 978-952-67170-0-5 (nid.)
ISBN 978-952-67170-1-2 (pdf)

Maija Siltanen
ADHD:n kuntoutuksesta rikosseuraamusallalla
(Raportteja 1/2009)
ISBN 978-952-67170-2-9 (nid.)
ISBN 978-952-67170-3-6 (PDF)

Tarja Sassi ja Petra Huhtimo
"Koettiin olevamme se perhe..." Vankiperheiden
vertaisryhmätoiminnan BIKVA-arviointiraportti.
(Monisteita 1/2009)
ISBN 978-952-67170-4-3 (nid.)
ISBN 978-952-67170-5-0 (PDF)

Kati Tuokkola
Oppimisvaikeuksista vapaaksi -hankkeen (OPPIVA)
ulkoinen väliarviointi
Sosiaalikehitys Oy
(Monisteita 2/2009)

Marjatta Kaurala
Mitä kuuluu vangin läheisille? - Sosiaalisen tilanteen
kartoitus
(Monisteita 3/2009)

Jenni Tuulensuu
Omille jaloille - jalkautuvan vertaistalousneuvonnan
projekti 2006 - 2009
(Monisteita 1/2010)